FINANSE SAMORZĄDOWE

JAK DBAĆ O CODZIENNE SPRAWY MIESZKAŃCÓW?

WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

Ministerstwo Finansów

FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ

WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PLAN PREZENTACJI

1. Zadania i budżet gminy
2. Źródła dochodów i główne wydatki gminy
3. Budżet obywatelski – cel i przykłady

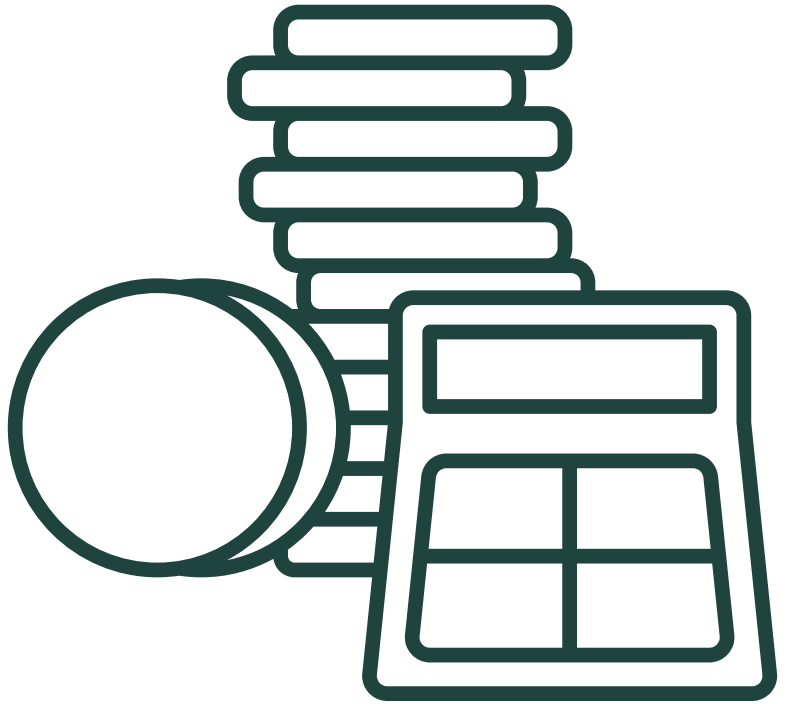

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

CZYM JEST BUDŻET GMINY?

- Zgodnie z Konstytucją RP **gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego** obok powiatów i województw.
- Ponieważ sprawy lokalne dotyczą w największym stopniu każdego mieszkańca gminy, podczas naszych zajęć skupimy się na budżecie gminy.
- **Budżet gminy** to dokument – plan finansowy określający dochody i wydatki samorządu oraz przychody i rozchody na dany rok kalendarzowy.
- Jest on przyjmowany przez radę gminy w formie **uchwały**, a wcześniej przygotowuje go **wójt, burmistrz** lub **prezydent miasta**.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

DOCHODY GMINY

Dochody gminy obejmują:

- **dochody własne** (wpływy z podatków i opłat),
- **subwencje** (przyznawane z budżetu państwa, takie jak subwencja oświatowa),
- **dotacje** (przyznawane np. przez wojewodę na konkretny cel, inwestycję lub programy społeczne).

Przychody to pożyczki, kredyty i środki pozyskane z emisji obligacji.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

DOCHODY GMINY

Przykłady źródeł dochodów w budżecie gminy:

- **podatki lokalne** – podatek m.in. od nieruchomości, rolny, od spadków i darowizn, od środków transportowych (dotyczy ciężarówek i autobusów),
- **opłata** targowa, reklamowa, od posiadania psa, uzdrowiskowa,
- **sprzedaż gruntów i budynków**, które należą do gminy,
- **dochody przedsiębiorstw komunalnych** (ze sprzedaży biletów autobusowych, dostarczania ciepła i wody),
- **wynajem lokali** należących do gminy,
- **dotacje z Unii Europejskiej i dotacje od innych samorządów**, np. w celu remontu drogi dojazdowej do sąsiedniej gminy.

Źródło: https://www.podatki.gov.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

UDZIAŁY W PODATKACH PAŃSTWOWYCH

- Do budżetu gminy trafia ustalany przez Ministerstwo Finansów udział w podatku dochodowym **PIT odprowadzanym przez jej mieszkańców** i udział w **podatku CIT wpłacanym przez firmy** działające na jej terenie. Udział gminy w podatku PIT i CIT jest określony ustawowo.
- Teraz jasne jest, dlaczego gminom zależy na rejestrowaniu się w **urzędzie skarbowym wszystkich nowych mieszkańców**.
- Z budżetu państwa gmina otrzymuje **subwencję oświatową**, czyli środki przeznaczone na prowadzenie edukacji w gminie (wypłaty pensji dla nauczycieli i utrzymanie szkół).

- Wysokość subwencji dla gminy jest uzależniona od liczby i rodzaju prowadzonych przez nią szkół oraz liczby uczniów.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

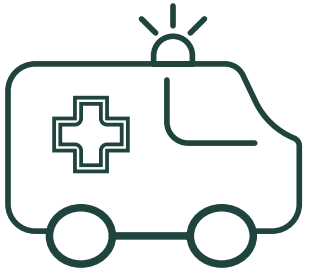
NA CO GMINA WYDAJE PIENIĄDZE?

Najważniejszym zadaniem gminy – zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym – jest **zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej**.

Do **wydatków bieżących** zaliczamy przykładowo finansowanie następujących zadań i obszarów:

- funkcjonowanie szkół i przedszkoli,
- utrzymanie dróg i komunikacji publicznej,
- wywóz śmieci,
- zaopatrzenie w wodę,
- funkcjonowanie cmentarzy komunalnych,
- ochronę zdrowia i pomoc społeczną,
- sprawy z zakresu kultury, turystyki, sportu i rekreacji (biblioteka gminna, dom kultury, pływalnia).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

NA CO GMINA WYDAJE PIENIĄDZE?

Wydatki to środki przekazywane na realizację różnych zadań lokalnych, natomiast rozchody obejmują spłatę kredytów, pożyczek i wykup obligacji.

Inwestycje lokalne to przykładowo:

- budowa dróg i chodników,
- nowe linie tramwajowe lub linie metra,
- budowa nowego przedszkola lub sali koncertowej,
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej,
- modernizacja szkoły.

Deficyt występuje wtedy, gdy wydatki przewyższają dochody.

Nadwyżka budżetowa występuje, gdy dochody są większe niż wydatki.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PODMIOTY FINANSÓW GMINNYCH

- W zależności od typu gminy (miejska, miejsko-wiejska lub wiejska) i liczby mieszkańców **projekt budżetu** jest przygotowywany przez prezydenta miasta, burmistrza lub wójta.
- **Rada gminy** uchwala budżet.
- W praktyce budżet jest realizowany przez urząd gminy i jednostki organizacyjne podległe władzom lokalnym.
- Instytucją, która kontroluje prawidłowość wydatkowania pieniędzy gminnych, jest **Regionalna Izba Obrachunkowa**.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

CZYM JEST BUDŻET OBYWATELSKI?

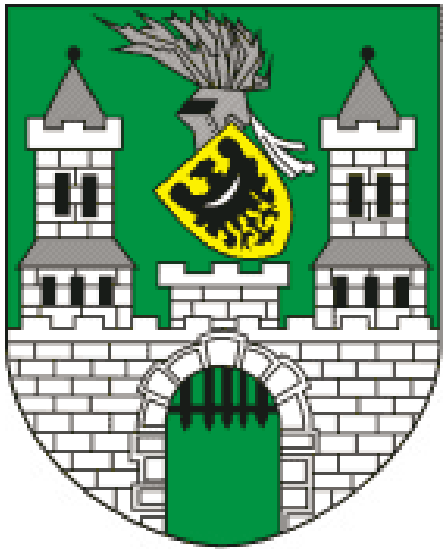
- To część budżetu gminy, o której przeznaczeniu **decydują mieszkańcy**. Każdy może zgłosić projekt i głosować na propozycje zadań możliwych do realizacji w ramach tego budżetu.
- Celem budżetu obywatelskiego jest **włączenie mieszkańców w decyzje lokalne, nauka odpowiedzialności obywatelskiej i realizacja inicjatyw społecznych ważnych dla wspólnoty**.
- Do zadań, które często pojawiają się na liście projektów do głosowania, należą przykładowo:
  - budowa placów zabaw i siłowni plenerowych,
  - nasadzenia drzew i wysiewanie łąk kwietnych,
  - remonty chodników,
  - organizowanie wydarzeń kulturalnych i sportowych.

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI
Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ZIELONA GÓRA – PRZYKŁAD BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

- W budżecie obywatelskim mieszkańcy zgłaszają swój pomysł zadania do realizacji.
- Następnie głosują przez internet na najciekawsze, zweryfikowane pod kątem możliwości realizacji projekty.
- Zadania, które zwyciężyły, zostaną zrealizowane przez miasto.
- Wysokość zielonogórskiego budżetu obywatelskiego w 2026 roku wynosi **9 700 000 zł**.
- Na zadania inwestycyjne przeznaczono kwotę **8 730 000 zł**, a na zadania społeczne – **970 000 zł**.

Źródło: https://zielonagora.konsultacjejst.pl/ (dostęp: 3.11.2025).

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ZIELONA GÓRA – PRZYKŁADY ZADAŃ Z BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

- **Budowa tunelu baseballowego do nauki odbijania dla dzieci i młodzieży.** Treningi będą bezpłatne i będzie się na nie mogła zapisać każda osoba chcąca trenować baseball. Obecnie brakuje miejsca, w którym można bezpiecznie ćwiczyć odbijanie. Stwarzając dzieciom warunki do gry w nowy, niecodzienny sport, jakim jest baseball, odciągamy je od gier komputerowych (**90 260 zł**).
- **Promocja wspinaczki jako formy wspólnego uprawiania sportu i rekreacji dla dzieci i dorosłych.** Celem jest wsparcie rozwoju fizycznego i sportowego mieszkańców miasta i zwiększenie bezpieczeństwa osób uprawiających wspinaczkę (**44 000 zł**).
- **Przejścia dla pieszych bez komórki.** Na chodnikach pojawią się grafiki przedstawiające przekreślony smartfon w dłoni na żółtym tle jako sygnał ostrzegawczy (**4 000 zł**).

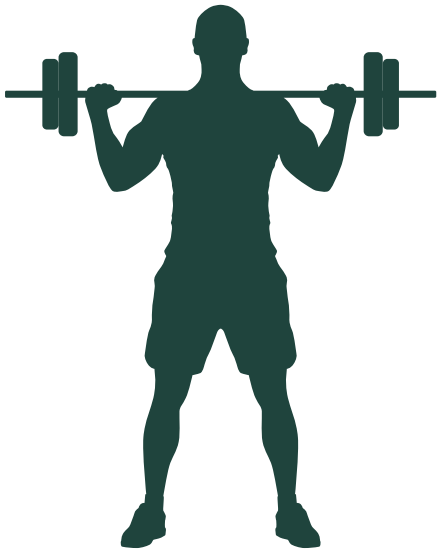
Źródło: https://zielonagora.konsultacjejst.pl/budzet-obywatelski/projekty/archiwum (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

ZIELONA GÓRA – PRZYKŁADY ZADAŃ Z BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

- **Nastolatek w kryzysie psychicznym. Jak pomóc? Gdzie szukać wsparcia?** Zajęcia psychoedukacyjne w szkołach. Podczas zajęć doświadczeni psychologowie pokażą możliwości radzenia sobie z problemami i sposoby szukania profesjonalnej pomocy. Wydruk plakatów dla szkół (schemat interwencji kryzysowej, informacje o miejscach pomocy), film i spotkania z rodzicami podczas wywiadówek w szkołach oraz kampania informacyjna w mediach społecznościowych (**45 000 zł**).

- **Siłownia gimnastyczna pod chmurką.** Aktualnie teren jest zdewastowany i niezagospodarowany. Są tam składowane śmieci, które psują krajobraz. Jest to uciążliwe dla pobliskich mieszkańców, którzy poparli pomysł zagospodarowania terenu poprzez wybudowanie otwartej siłowni miejskiej (**130 000 zł**).

Źródło: https://zielonagora.konsultacjejst.pl/budzet-obywatelski/projekty/archiwum (dostęp: 3.11.2025).

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

PODSUMOWANIE

1. **Budżet gminy** to roczny plan dochodów i wydatków, dzięki któremu samorząd może realizować swoje zadania.
2. **Dochody** gminy pochodzą z różnych źródeł, m.in. z podatków lokalnych, subwencji, dotacji i środków unijnych. **Wydatki** dotyczą spraw codziennych mieszkańców – edukacji, dróg, kultury, ochrony środowiska i pomocy społecznej.
3. **Rada gminy** uchwala budżet, a **wójt, burmistrz** lub **prezydent miasta** odpowiada za jego wykonanie.
4. Finanse publiczne muszą być **przejrzyste**, ponieważ pochodzą z pieniędzy wszystkich obywateli.
5. **Budżet obywatelski** daje mieszkańcom realny wpływ na wydatki lokalne, pozwalając im współdecydować o inwestycjach w ich otoczeniu.
6. Interesujmy się sprawami naszej gminy i **bierzmy udział w konsultacjach społecznych** lub głosowaniach na projekty obywatelskie.

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.

FINANSE SAMORZĄDOWE
JAK DBAĆ O CODZIENNE SPRAWY MIESZKAŃCÓW?

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

Ministerstwo Finansów
FUNDUSZ EDUKACJI FINANSOWEJ
WARSZAWSKI INSTYTUT BANKOWOŚCI

Sfinansowano ze środków Funduszu Edukacji Finansowej, którego dysponentem jest Minister Finansów i Gospodarki. Realizatorem Zadania jest Fundacja Warszawski Instytut Bankowości.